

# Viktigt med tydligt ansvar vid delegering

En täktverksamhet styrs av villkoren i tillståndet, miljölagstiftningen samt bestämmelser om egenkontroll, miljörapportering och tillsyn. Här ger vi några exempel på vad du som bedriver täktverksamhet bör tänka på vid delegering av arbetsuppgifter som rör den miljöfarliga verksamheten. Vem som bär ansvaret är inte minst viktigt vid en eventuell lagöverträdelse.

TEXT **CAROLIN HAMMAR & SOFIA LÖWE**, JURISTER VID ADVOKATFIRMAN DELPHI FOTO **HALLINDENS GRANIT**

## Efterlevnad av miljölagstiftning och gällande tillstånd

Miljöbalken är den yttre ramen för verksamheter som kan orsaka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön, som täktverksamheter. Även andra kompletterande författningar har betydelse för prövning, drift och tillsyn av verksamheten, som exempelvis Egenkontrollförfordning (1998:901) och Sevesolagstiftningen. Dessutom innehåller ett miljötillstånd ofta villkor som förtydligar miljöbalkens målsättningar, en så kallad inre ram specifikt utformade för den aktuella verksamheten.

Det är du som verksamhetsutövare som ska bevisa att du arbetar för att minska miljöpåverkan från din verksamhet och att du har tillräcklig kunskap för att uppfylla miljöbalkens krav. Begreppet verksamhetsutövare är däremot inte definierat i miljöbalken, utan beskrivs i rättspraxis enligt följande: ”Den som har faktisk och rättslig möjlighet att vidta åtgärder mot störningar och olägenheter.”

Ur ett organisatoriskt och straffrättsligt perspektiv är utgångspunkten att ansvaret ligger hos verkställande ledningen – vd eller högste chefen – om inte ansvaret överförs (delegerats) till någon annan person inom verksamheten.

## Obligatoriska krav på egenkontroll

Med Egenkontrollförfordningen följer ett krav på att upprätta en fastställd och dokumenterad fördelning av det organisatoriska ansvaret. Egenkontrollen ska utgöra ett systematiskt sätt att arbeta med olika försiktighetsmått som tekniska åtgärder, rutiner och riskhantering.

I villkoren för täktverksamheten kan det ställas krav på att upprätta ett så kallat kontrollprogram för en specifik del av verksamheten som till exempel kvaliteten på utgående vatten eller uppföljning av grundvattennivån i täktens närområde.

## Uppföljning och tillsyn

Genom löpande dialog med verksamhetsutövaren samt genom uppföljning av villkor och den årliga miljörapporten kan tillsynsmyndigheten följa upp och se till att egenkontrollen fungerar. Ett verktyg för tillsynen kan till exempel vara att meddela förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall.

## Överträdelse av villkor eller miljölagstiftning

För att understryka vikten av att miljöbalkens regler efterlevs finns straffbestämmelser och miljö sanktionsavgifter

kopplade till vissa överträdelser. Överträdelsen kan vara kopplad till villkoren i tillståndet, exempelvis att brytning skett utanför bryt- eller verksamhetsområdet eller högsta tillåtna bullernivå. Det kan också handla om annat brott som inneburit skada eller risk för skada på människors hälsa eller miljön, exempelvis miljöbrott eller artskyddsbrott.

Straffansvaret utkrävs av en enskild person och frågan blir då vem som ska anses personifiera verksamhetsutövaren i en viss situation.

## Fördelning och delegation av ansvar

Stöd för hur fördelning av det organisatoriska ansvaret i praktiken går till kan hämtas ur Naturvårdsverkets vägledning om egenkontroll (Handbok 2001:3). Där framgår bland annat att det i en organisationsbeskrivning kan anges vilka nyckelpersoner som ansvarar för de processer, arbetsmaskiner eller den reningsutrustning som har störst betydelse ur miljösynpunkt. Ibland kan det bli aktuellt att fördela ansvaret mellan företaget och externa entreprenörer. Arbetsuppgifter bör fördelas på en viss funktion (till exempel operatörerna för X-maskinen) eller en namngiven person på en viss befattning (till exempel chefen NN för



Arbetet i en stentåkt innehåller många olika moment med överlappande ansvar.

Y-enheten). Det räcker inte att företaget allmänt förlägger ansvaret till en organisatorisk enhet eller viss del av verksamheten (till exempel Z-avdelningen).

Nära sammankopplat med den organisatoriska ansvarsfördelningen ligger frågan om hur en delegering kan ske. Det saknas detaljerade formkrav på hur arbetsuppgifter och ansvar kan flyttas ner i organisationen genom delegation eller fördelning. I stället har rättspraxis ställt upp krav på när ett straffrättsligt ansvar överförs till mottagaren genom delegation.

En delegation av en arbetsuppgift med tillhörande ansvar förutsätter att det finns ett (i) behov av delegation. Vidare ska den som får arbetsuppgiften ha rätt (ii) kompetens och ha tillräckliga (iii) befogenheter och resurser. Delegationen måste även vara (iv) tydlig.

Brister något av ovanstående förutsättningar (i-iv) kan det straffrättsliga ansvaret återgå till den som delegerat, alternativt till den nivå i delegeringsordningen där förutsättningarna för delegation kan anses vara uppfyllda (om flera steg av delegation skett). Det är tyvärr inte ovanligt att brister i delegeringen upptäcks först när det har hänt något i verksamheten, exempelvis när en maskin läcker olja, och det ska utredas

vem som bär ansvaret för det inträffade. Därför är det viktigt att hålla isär den skyldighet som verksamhetsutövaren har att fördela ansvaret för att uppfylla miljöbalkens regler om egenkontroll och tillsyn från verksamhetsutövarens behov av att delegera ansvaret till den inom verksamheten som bäst kan utföra arbetsuppgiften.

Intern struktur för delegerade arbetsuppgifter och ansvar minskar risken för en obehaglig överraskning vid en incident där miljöansvaret ställs på sin spets. Därför är det bra att upprätta en förteckning där bestämmelser från miljölagstiftningen och gällande tillstånd sätts i kontext för moment eller rutiner inom verksamheten. Förteckningen skapar på så vis överblick om när det finns lagkrav på att peka ut en ansvarig person eller om ni beslutat om delegation. ■

## FAKTA

### FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR DELEGATION I KORTHET

#### Behov

Verkställande ledning kan ha begränsad möjlighet att överblicka vissa delar av verksamheten, vilket talar för att det finns ett behov av att flytta dessa arbetsuppgifter till exempel en platschef.

#### Kompetens

Ledningen ska tillse att delegaten har den utbildning, erfarenhet och yrkeskicklighet som krävs för att utföra arbetsuppgiften. Det kan handla om relevant utbildning om miljöfrågor eller teknisk kompetens.

#### Självständighet och resurser

Den som övertar en arbetsuppgift och ansvar ska kunna agera självständigt i förhållande till företagsledningen. Tillräckliga resurser ska även tilldelas för att utföra uppgiften.

#### Tydlighet

Det får inte råda någon tveksamhet om vem som är ansvarig och den som delegerats uppgiften ska vara införstådd med att uppgiften innebär ett övertagande av straffrättsligt ansvar.